

K šedesátým narozeninám prof. Dobr. Krejčího.

Antonín Boháč.

Prof. Dobroslav Krejčí, který 10. ledna t. r. slavil šedesáté narozeniny, bude mít v dějinách české vědy čestné místo prvního českého statistika. Byli sice před ním u nás někteří, kdo pracovali ve statistice, zájímali se o ní, ba i zasloužili se o organizaci statistické služby, avšak teprve prof. Dobr. Krejčímu stala se statistika středem jeho vědecké činnosti a hlavním jejím předmětem.

Začal pracovati ve správním a ústavním právu a nikdy nezapomněl, kam se nesly jeho vědecké začátky. Když byl povolán do české zemské statistické kanceláře, v jejíž čelo byl pak po smrti Kořistkové postaven, stala se mu statistika jeho životním osudem. Příklad mu úkol, jehož dosah teprve nyní jest patrný, tvořiti první českou statistickou školu.

Nebyla to práce snadná. Nejdůležitější odvětví statistiky byla vyhrazena centrálním úřadům vídeňským, které o českou statistiku neměly žádného zájmu, a kromě statistiky zemědělské jen výjimečně pověřovaly zemské statistické kanceláře sbíráním a zpracováním statistického materiálu; těm pak nezbývalo, než omeziti se na úzké pole činnosti, které stát ponechával zemím a vyhledávati ty obory, jež byly zanedbávány statistikou státní. V těchto těžkých poměrech, kdy nadto u zemské autonomie bylo málo porozumění pro význam statistiky, záleželo především na iniciativě a osobních schopnostech přednostů zemských statistických kancelářů, jak se zemská statistika rozvinuly a jak byly vybudovány. Byla-li česká zemská statistika v Rakousku nejlepší, bylo to na prvním místě zásluhou Dra Krejčího samotného.

Hlavním polem její působnosti byla statistika zemědělská; vznikla totiž přetvořením z kanceláře zemědělské rady a kromě toho zemědělské věci náležely do kompetence zemských sněmů, takže bylo možno s úspěchem reklamovati zemědělskou statistiku pro statistické úřady zemské. Statistika sklizně a osevu dávala proto české statistice nejvíce příležitosti ke školení. Jak Dr. Krejčí dobře pronikl do toho odvětví statistiky, jest nejlépe patrné z celé řady jeho prací a pojednání o sklizni a osevu a o metodických problémech statistik hospodářských. Jemu vděčí naše česká statistika předválečná také za to, že pro svoji vnitřní hodnotu stala se známou i za hranicemi. Sám vzpomínám, s jakým uznáním mluvil o publikacích české zemské statistické kanceláře, věnovaných zemědělství, prof. Ballod, specialista v statistikách zemědělských, když jsem jej za svých studií kolínských r. 1913 v pruském statistickém úřadě navštívil. Kromě statistik zemědělských, k nimž se přidružuje statistika výdělkových a hospodářských družstev a statistika hlavních odvětví hospodářského průmyslu, vynikla zemská statistická kancelář za vedení Dra Krejčího ve statistice autonomních

financí, ačkoli ji bylo přemáhati veliké obtíže; sám by mohl zajisté nejlépe vypravovati o nesnázích, na jaké narážel sběr materiálu u obcí. I v jiných zanedbávaných oborech statistických (chudinství, knihovny a čítárny atd.) bylo vykonáno zemskou kanceláří mnoho dobré práce. V oborech vyhrazených statistice státní mohla zemská statistika jen paběrkovati, ale ani touto méně vděčnou prací Dr. Krejčí nepohrdl. Vzpomínám zde statistiky populační, zejména zachycení stěhování obyvatelstva v Čechách podle dat o rodišti a velmi záslužného pokusu o zjištění vystěhovalectví sezonního; několik článků a kratších studií jest důkazem dávného živého zájmu Dra Krejčího o tento základní obor statistiky. Uvésti jest dále velmi cenné doplňky ke sčítání živnostenských závodů z r. 1902, příspěvky ke statistice národního školství a j.

Po válce byl Dr. Krejčí svým postavením i dosavadní činností předurčen k tomu, aby v našem samostatném státě dal československé statistické vědě základy a směr. Již za války připravuje se na tento úkol, takže hned po jejím skončení může přijíti s hotovým návrhem na organizaci statistické služby, s jejímž prováděním začíná pak jako první předseda státního úřadu statistického. Opouští sice záhy toto místo, aby se jako profesor statistiky na Masarykově universitě v Brně věnoval plně statistické vědě, ale jeho činnost ve statistické radě státní a v jejích výborech svědčí o živém jeho kontaktu se statistickou praxí.

Že pochopil své nové poslání, aby na základě svých dlouholetých zkušeností praktických budoval jako jeden z prvních českou statistickou teorii, dokazují jeho *Základy statistiky*, vydané r. 1920, vedle knihy doc. Beneše první české původní dílo o statistice, a na něm založené stručnější dílko *Statistika*, vydané hlavně pro kruhy učitelské. Kratší studie o statistických problémech uveřejňuje ve *Vědecké ročence právnické fakulty Masarykovy university brněnské* i jinde.

Hospodářská statistika přivedla Dobr. Krejčího ke studiu národohospodářské teorie i politiky, takže mohl na universitě převzít i přednášky o národním hospodářství. Nejvíce se zapracoval do agrární politiky; z tohoto oboru vydal několik studií, zejména o poválečné reformě pozemkové a píše *Učebnici zemědělské politiky*, jejíž první svazek letos právě vyšel.

Není tím vyčerpán přehled bohaté činnosti prof. Krejčího; jeho práce sociální, zejména v péči o mládež, zasluhuje i tu vděčné zmínky. Šedesátiny zastihují prof. Krejčího v plné svěžesti duševní i tělesné. Vědecky i literárně jsou právě poslední léta nejpłodnější. Smíme zajisté očekávati, že ještě mnoho cenné práce vyjde z jeho péra; všichni, kdo k němu vzhlížejí jako k vůdci a představiteli české statistiky, se aspoň na ně těší. Ad multos annos¹⁾!

¹⁾ Článek byl už vysázen, když došla zpráva, že náš jubilant byl právě zvolen řádným členem Mezinárodního Institutu statistického. K této zasloužené poctě srdečně blahopřejeme! (Redakce.)